

Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека

Відділ наукової інформації та бібліографії

Серія «Розстріляне відродження»

**«...прозоре джерельце Вселюдської Надії на
Майбутність»**

Бібліографічний список літератури
до 135-річчя з дня народження О. Слісаренка

Хмельницький
2026

Пропонуємо до уваги користувачів бібліографічний список літератури із серії «Розстріляне відродження». Серія присвячена діячам духовно-культурного та літературно-мистецького покоління 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст. в Україні, які створили високохудожні твори у галузі літератури, живопису, музики, театру і які були знищені тоталітарним сталінським режимом.

Олєкса Андрійович Слісарєнко (справжнє прізвище Снісар; також псевдонім Омелько Буц) – український поет і прозаїк, представник Розстріляного відродження. Жертва сталінського терору.

Народився 16(28) березня 1891 р. на хуторі Канівцевому (нині с. Шипувате Великобурлуцького р-ну Харківської області) в родині лимаря Андрія Прокоповича Снісаря. У 9 років хлопчика віддали до сільської школи. Згодом він часто міняв їх – в пошуках роботи батько був змушений переїжджати.

Через деякий час юнак вступив до Кучерівської сільськогосподарської школи. Однак навчався він у цьому закладі недовго. Не витримуючи байдужість і рутину, яка панувала в усьому, юнак кидає школу і починає самотужки готуватися до вступу в Харківську середню хліборобську школу. Сподівання здійснилися: 1906 року Олєкса Слісарєнко став учнем «хліборобки». Він дорослішав й незабаром почав брати активну участь в обговоренні не тільки художньої, а й філософської та політичної літератури. Тогочасну атмосферу життя учнів «хліборобки» О. Слісарєнко пізніше змалював у повісті «Страйк». На час навчання в школі припали й перші спроби віршувати. Як і більшість початківців юний Слісарєнко наслідує тих, ким захоплюється – К. Бальмонт, І. Бунін, О. Олесь, популярні поети-символісти. Їхніми мотивами та настроями пройняті перші вірші Слісарєнка. Декілька з цих ранніх віршів 1910 року з'явилося у підпільному студентському журналі «До праці».

Після закінчення хліборобської школи з 1912 року працював агрономом. З початком Першої світової війни, мобілізувавшись, пройшов шлях від рядового до офіцера артилерії. 1918 року самовільно залишив фронт і переїхав до Києва. Після нетривалої роботи агрономом, Олєкса Слісарєнко стає до літературної праці. Перша збірка символістських поезій Слісарєнка вийшла 1919 року у видавництві «Сяйво» під назвою «На березі Кастанльському».

З 1924 року мешкав у Харкові, головний редактор видавничого відділу «Книгоспілки» і в 1928–1929 роках співредактор «Універсального журналу». В цей час письменник починає писати прозу. Першим досвідом прозаїка стала збірка оповідань «У болотах» (1924). Далі – одна за одною – виходять нові книги О. Слісарєнка: «Плантації» та «Сотні тисяч сил» (1925), «Камінний виноград», «Сліди бурунів» та «Спроба на огонь» (1927). Вийшли друком повісті «Бунт» (1928) та «Страйк» (1932). Крім цього, було опубліковано романи «Зламаний гвинт» (1928), «Чорний Ангел» (1929), «Хлібна ріка» (1932). 1927 року Слісарєнко, що був тоді редактором видавництва «Книгоспілка», вступив у полеміку з Максимом Горьким. Попросивши улюбленця радянського режиму ознайомитися з українським перекладом повісті Горького «Мати», що планувало випустити видавництво, він отримав таку відповідь: «Я категорично проти скорочення повісті «Мати», мені здається, що й переклад її українською

говіркою також не потрібен. Мене дуже дивує той факт, що люди, ставлячи перед собою одну мету, не тільки множать розмаїття говірок – стараються зробити говірку «мовою» – а ще й пригноблюють тих великоросів, які виявилися меншиною в області даної говірки». Про свою відповідь Горькому Слісаренко казав: «[Я] написав про те, що не збираюся вступати з ним у філологічну полеміку про українську мову. «Язык» це чи «наречие» мені байдужісінько. Не цікавить мене, як московський міщанин розглядає українську націю та її мову, бо знаю, що за моїми плечима стоїть 40-мільйонний український народ з його тисячорічною літературою, мистецтвом і наукою. Більше ми з Горьким не листувались». Згодом це листування пригадали Слісаренку як один із пунктів звинувачень в українському буржуазному націоналізмі. У 1931 р. видав під псевдонімом Омелько Буц містифікаційну «Посмертну збірку творів». У 1930 р. було видано вибрані твори у 3 т., і у 1931–1933 рр. повне зібрання творів у 6 т.

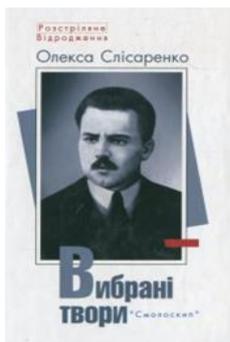
Визначальною рисою прози Слісаренка була виняткова увага до сюжету як головної рушійної сили твору. Попри зацікавленість творами письменника, його гостро критикували за слабе ідейне навантаження творів, заявляючи, що Слісаренко «ніколи не був нашим», себто пролетарським письменником. Намагаючись довести протилежне, головний редактор «Книгоспілки» опинився в ролі громадського обвинувача на процесі так званої «Спілки визволення України» (СВУ) в березні–квітні 1930 р. А також письменник береться за написання кон'юнктурних творів на соціальні замовлення («Зламаний гвинт», «Хлібна ріка»), після виходу яких він у цілому отримав схвальні відгуки преси. Проте не допомогли письменникові написані на тему дня романи, які вщент розвінчували міжнародних терористів, славили непримиренну класову боротьбу та оспівували перші кроки колгоспного будівництва. Зв'язок Слісаренка з символістами й футуристами, його активна участь в літературних організаціях «Гарт» і ВАПЛІТЕ, а особливо гостра відповідь М. Горькому 1927 року за відмову видати переклад роману «Мати» українською мовою накликали на Слісаренка репресії. У квітні 1934 року його заарештували органи ГПУ УРСР, у квітні 1935 року військовий трибунал засудив його до 10 років позбавлення волі. Покарання відбував на Соловках. У жовтні 1937 року окрема трійка Управління НКВД СРСР по Ленінградській області переглянула справу Олекси Слісаренка й ухвалила застосувати до нього найвищу кару.

Розстріляний 3 листопада 1937 р. в Карелії (урочище Сандармох).

Реабілітований посмертно Військовою колегією Верховного суду СРСР 19 вересня 1957 року.

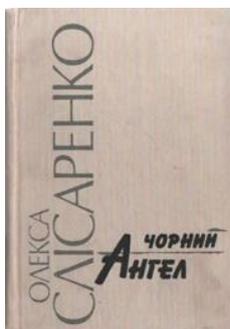
Матеріали взято з ресурсу «Вікіпедія» (URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Слісаренко_Олекса_Андрійович), «Невідоме розстріляне відродження : антологія» (Харків : Факт, 2016).

Твори О. Слісаренка у фондах Хмельницької ОУНБ

Б47055
84(4УКР)6
С47

Вибрані твори / О. А. Слісаренко;
упоряд. В. П. Агеєва. – Київ :
Смолооск, 2011. – 688 с. –
(Розстріляне Відродження).

Б14496
84(2=УКР)7
С47

Чорний ангел : вірші, повісті,
новели / О. А. Слісаренко. – Київ :
Дніпро, 1990. – 557 с.

У2
С47

Бунт : роман, повісті, оповідання
/ О. А. Слісаренко ; упоряд.
В. П. Агеєва. – Київ : Дніпро, 1965. –
524 с. – (Розстріляне Відродження).

* * *

Б50838
821.161.2
С60

[Твори] // Соловецький етап : антологія / уклад.
Ю. П. Винничук. – Харків, 2018. – С. 95-99.

Б48410
84.4(УКР)6
Н40

Олекса Слісаренко : [твори] // Невідоме розстріляне
відродження. – Харків, 2016. – С. 340-357.

84(4УКР)6
Ф96

Осінь. Іней [Електронний ресурс] // Футуризм. 1914–
1937. – Електрон. дані. – Київ : [б. в.], 2012. – 1 ел. опт. диск
(CD-ROM). – Заголовок з етикетки диску.

А35527
84(4УКР)6
Р65

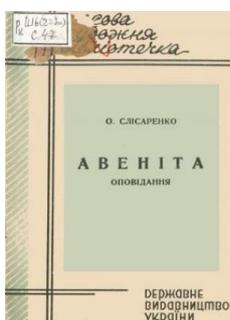
Божевільний трамвай / О. Слісаренко // Розстріляне
Відродження. Шедеври української репресованої прози :
проза. – Донецьк, 2008. – С. 313-349. – Зміст: Присуд; Ювілей
учителя.

Б33298
84(4УКР)
Л13

Лавріненко Ю. А. Олекса Слісаренко : [поезія] //
Розстріляне відродження: антологія 1917–1933 : поезія-
драма, есей / Ю. А. Лавріненко; підгот. тексту, ред. К. Наєнко.
– Київ, 2001. – С. 109-112.

- БУ Вірші // Із поезії 20-х років : збірник / уклад., авт.
I-32 передм., авт. приміт. А. І. Костенко. – Київ, 1959. – С. 340-344.
- A20543 Олекса Слісаренко : [поезія] // Лавріненко Ю.
84(4Укр)6 Розстріляне відродження. – Париж, 1959. – С. 116-121.
Л13
- B45641 Олекса Слісаренко : [вірші] // Обірвані струни :
84(4УКР)6 антологія поезії поляглих, розстріляних, замучених і
О-13 засланих 1920–1945 / уклад., передм. й довід. Б. Кравцев. –
Нью-Йорк : Наук. т-во ім. Шевченка в Америці, 1955. –
С. 163-172.
- П083-90 [Вірші] // Поезія-90. – Київ, 1990. – Вип. 1. – С. 156-158.
84(2=Укр)7
П67

Електронні копії видань творів О. Слісаренка у електронній бібліотеці «Культура України» НБУ імені Ярослава Мудрого

Авеніта [Електронний ресурс] : оповідання / О. Слісаренко. – Харків : Держ. вид-во України, 1930. – 75 с. – (Масова художня бібліотечка). – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7346>. – Дата перегляду: 25.03.2026.

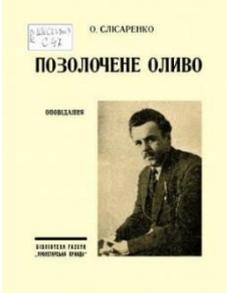
Алхимик ; Канонір Душта [Електронний ресурс] / О. Слісаренко. – [Харків] : Укр. робітник, [1928?]. – 32 с. – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7347>. – Дата перегляду: 25.03.2026.

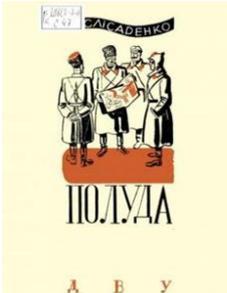
В болотах [Електронний ресурс] : польські оповідання / О. Слісаренко. – Харків : Літ. і мистецтво, 1931. – 48 с. – (Масова художня бібліотечка). – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7599>. – Дата перегляду: 25.03.2026.

Плантації [Електронний ресурс] / О. Слісаренко. – Харків : Держ. вид-во України, 1930. – 69 с. – (Масова художня бібліотечка). – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7882>. – Дата перегляду: 25.03.2026.

Позолочене оливо [Електронний ресурс] : оповідання / О. Слісаренко. – [Київ : б. в., 19–?]. – 48 с. – (Бібліотека газети «Пролетарська правда»). – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7883>. – Дата перегляду: 25.03.2026.

Полуда [Електронний ресурс] : воєн. оповідання / О. Слісаренко. – Харків : Держ. вид-во України, 1930. – 71 с. – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7884>. – Дата перегляду: 25.03.2026.

Байда [Електронний ресурс] : вибр. лірика, 1911–1927 / О. Слісаренко. – Харків ; Київ : Літ. і мистецтво, 1931. – 166 с. – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7348>. – Дата перегляду: 25.03.2026.

Бунт [Електронний ресурс] : оповідання / О. Слісаренко. – Харків ; Київ : Молодий більшовик, 1930. – 119 с. – (Повісті та романи для дітей). – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7598>. – Дата перегляду: 25.03.2026.

Камінний виноград [Електронний ресурс] : оповідання / О. Слісаренко. – [Б. м.] : Книгоспілка, 1927. – 190 с. – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7600>. – Дата перегляду: 25.03.2026.

Сліди бурунів [Електронний ресурс] : зб. оповідань / О. Слісаренко. – Харків : Укр. робітник, 1927. – 248 с. – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7935>. – Дата перегляду: 25.03.2026.

Сотні тисяч сил [Електронний ресурс] : оповідання / О. Слісаренко. – 2-ге вид. – Харків : Книгоспілка, 1930. – 149 с. – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7936>. – Дата перегляду: 25.03.2026.

Спроба на огонь ; Редут № 16 [Електронний ресурс] / О. Слісаренко. – Харків : Укр. робітник, 1927. – 32 с. – (Дешева бібліотека красного письменства). – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7937>. – Дата перегляду: 25.03.2026.

B6044-8
016:821.161.2.09
P99

Слісаренко Олекса Сергійович // П'ядик Ю. Українська поезія кінця ХІХ – середини ХХ ст. Бібліографія. Антологія. – Київ, 2021. – Т. ХVІІІ. – С. 179-197.

B50838
821.161.2
С60

Олекса Слісаренко : [біографія] // Соловецький етап : антологія / уклад. Ю. П. Винничук. – Харків, 2018. – С. 280-293.

B48410
84(4Укр)6
Н40

Олекса Слісаренко // Невідоме розстріляне Відродження. – Харків, 2016. – С. 339-357.

B48589
83.3(4УКР)6
У95

«Весь світ театр, а люди в нім – актори...» Ното ludens: українська версія // Що таке українська література : есеї / Л. В. Ушкалов. – Львів, 2016. – С. 163-170. – 3 тексту: Мирослав Ірчан, Аркадій Любченко, **Олекса Слісаренко**.

B47980
83.3(4УКР)
С17

Слісаренко Олекса (Снісар Олекса Андрійович) // Самі про себе: Автобіографії українських митців 1920-х років / упоряд. Р. В. Мовчан. – Київ, 2015. – С. 377-381.

B47042
83.3(4УКР)6
А87

Олекса Слісаренко (1891–1937): (архівно-слідча справа Олекси Слісаренка зберігається в Держ. архіві Харків. обл.) // Архів Розстріляного Відродження:

матеріали архівно-слідчих справ українських письменників 1920–1930-х років : літ. огляд / упоряд. О. Ушкалов, Л. Ушкалов. – Київ, 2010. – С. 253-286.

- B33298
84(4Укр)6
Л13
М456-1
83.3(2=Укр)7
3-11
Олекса Слісаренко // Розстріляне відродження: антологія 1917–1933 : поезія-драма, есей / Ю. А. Лавріненко. – Київ, 2001. – С. 108.
- B28823-1
83.3(4Укр)
І-90
016:8
У45
Наєнко М. Олекса Слісаренко // ... З порога смерті. – Київ, 1991. – С. 81-83.
- B24041-1
83.3(4Укр)6
І-90
Олекса Слісаренко // Історія української літератури ХХ століття : у 2-х кн. : підручник. – Київ, 1998. – Кн. 1. Перша половина ХХ ст. – С. 313-315.
- A20293
83.3(2=Укр)
С47
Слісаренко Олекса Андрійович // Українські письменники : біо-бібліографічний словник. У 5 т. – Київ, 1965. – Т. 5. – С. 451-456.
- П083-90
84(2=Укр)7
П67
Олекса Слісаренко (1891–1937) // Історія української літератури ХХ століття : у 2-х кн. : навч. посіб. – Київ, 1994. – Кн. 1 : 1910–1930-ті р. – С. 587-596.
- A20543
84(4Укр)6
Л13
Олекса Слісаренко // Славутич Я. Розстріляна муза. – Київ, 1992. – С. 93-96.
- Музика В. Лірика відомого прозаїка // Поезія-90. – Київ, 1990. – Вип. 1. – С. 152-155.
- Олекса Слісаренко : [біографія] // Лавріненко Ю. Розстріляне відродження. – Париж, 1959. – С. 116.

* * *

Співець «маленьких» людей : 130 років від дня народження Олекси Слісаренка // Шкільна бібліотека. – 2021. – № 2. – С. 79-81.

Констанкевич І. Автобіографізм прози Олекси Слісаренка: ідентичність, ціннісна дезорієнтація і проблема бунту // Слово і час. – 2014. – № 12. – С. 32-39.

Іванова Н. Модель авторської репрезентації в небелетристичних текстах Олекси Слісаренка // Слово і час. – 2006. – № 6. – С. 42-52.

Лаврісюк Ю. Реалізм чи неореалізм (спроба стильової ідентифікації прози О. Слісаренка) // Київська старовина. – 2005. – № 6. – С. 96-106.

Лаврусевич Н. Плекаймо виноград життя. Матеріали до бесіди з позакласного читання за оповіданням О. Слісаренка «Камінний виноград» // Українська література в загальноосвітній школі. – 2004. – № 5. – С. 17-19.

Ленда Р. Творчий пошук Олекси Слісаренка-футуриста // Українська мова та література. – 2000. – Лип. (число 28). – С. 3-5.

Наєнко М. Слісаренко на лаві підсудних : минуло 100 років від дня народження письменника // Літературна Україна. – 1991. – 30 трав.

Наєнко М. Один із розстріляного відродження : (до 100-річчя від дня народження Олекси Слісаренка) // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 3. – С. 85-88.

*Підготувала зав. відділом наукової
інформації та бібліографії Л. Марцонь*